

**YHTEISKUNTATETEELLISEN
YMPÄRISTÖTUTKIMUKSEN
SEURA RY**

YHYS

TIEDOTUSLEHTI 2/2010

Sisältö

Päätoimittajien palsta.....	3
YHYS:n uudet puheenjohtajat	4
Puheenjohtaja Janne Hukkinen	4
Varapuheenjohtaja Helena Valve.....	5
VÄITÖKSIÄ	6
Ilmastonmuutoksen hallinnan politiikka. Kansainvälisen ilmastokysymyksen haltuunotto Suomessa (Anu Kerkkänen).....	6
Luonnon monimuotoisuuden turvaaminen osaksi metsätaloutta – institutionaalisen sopeutumisen empiirinen tarkastelu (Eeva Primmer)	11
TIEDOTTEITA.....	13
ESEE 2011- the 9th conference of the European Society for Ecological Economics	13
Hiilidioksidin talteenoton ja varastoinnin riskien hallinta -- Risk governance of carbon dioxide capture and storage (RICCS).....	13
Yhdyskuntasuunnittelun tutkimus- ja koulutuskeskus (YTK) pohjoismaiseen huippututkimusyksikköön	14

Päätoimittajien palsta

YHYS sai sääntömääräisessä syyskokouksessaan uuden puheenjohtajan ja varapuheenjohtajan. Seuraa ansiokkaasti luotsannut pitkäaikainen puheenjohtaja Yrjö Haila luopui tehtävästä ja uudeksi puheenjohtajaksi valittiin Helsingin yliopiston ympäristöpolitiikan professori Janne Hukkinen. Varapuheenjohtajaksi Marja Järvelän tilalle valittiin Helena Valve. Uudet puheenjohtajat esittäytyvät sivuilla 4-5.

Muutoin kaikki on kuten ennenkin: kiinnostavia väitöksiä on valmistunut ja tutkimusprojekteja alkanut. Niistä ja muista asioista kerrotaan sivulta kuusi alkaen.

Seuraava tiedotuslehti ilmestyy toukokuussa 2011. Tiedotettavia asioita voi lähettää sähköpostitse allekirjoittaneelle pitkin kevättä. Tämän vuoden osalta kiitokset kaikille lehden kirjoittajille ja lukijoille.

Rauhallista joulua ja uutta vuotta.

Miikka Salo
miikka.salo@jyu.fi

YHYS:n uudet puheenjohtajat

Puheenjohtaja Janne Hukkinen

Janne I. Hukkinen (s. 1957) on Helsingin yliopiston ympäristöpolitiikan professori (<http://blogs.helsinki.fi/jahukkin/>). Hän väitteli (Doctor of Philosophy) ympäristötekniikassa ja –politiikassa University of California Berkeleyssä 1990.

Janne on aikaisemmin toiminut tutkijatohtorina U.S. Environmental Protection Agencyssä Washington DC:ssä American Association for the Advancement of Science stipendillä 1990-1991, erikoistutkijana Valtion teknillisessä tutkimuskeskuksessa 1991-1993, ympäristöjohtamisen professorina Maastricht School of Managementissä Alankomaissa 1993-1996, johtajana ja professorina Lapin yliopiston Arktisessa keskuksessa 1996-1999 ja ympäristönsuojelun professorina Teknillisessä korkeakoulussa 1999-2008. Helsingin yliopiston ympäristöpolitiikan professori hän on ollut vuodesta 2008 alkaen. Vuonna 2006 Janne oli Suomen Akatemian varttunut tutkija University of California Santa Barbarassa. Korkeimman hallinto-oikeuden ympäristöasiantuntijaneuvos hän on ollut vuodesta 2000 alkaen.

Jannen tutkimus keskittyy kestävän kehityksen politiikan, strategian ja arvioinnin kognitiivisiin ulottuvuuksiin. Empiirisiä tutkimuskohteita ovat olleet mm. osallistuminen ja asiantuntijuus ympäristö- ja teknologiapolitiikassa, kauaskantoinen jätepolitiikka ja ympäristömyötäiset tuotekonseptit, vesipolitiikka kuivilla alueilla ja ympäristöhallinta pohjoisilla alueilla. Uusimpana tutkimuskohteena on asiantuntijatiedon hyödyntäminen uusien teknologioiden (mm. nanoteknologiat, hormonivaikutteiset kemikaalit, hiilidioksidin varastointi) yhteiskunnallisten epävarmuuksien hallinnassa. Vuonna 1990 hän voitti Harold D. Lasswellin palkinnon parhaasta artikkelista Policy Sciences – aikakauslehdessä. Hän on European Society for Ecological Economicsin johtokunnan jäsen ja kuuluu Journal of Integrative Environmental Sciences ja International Journal of Learning and Change –aikakauslehtien toimituskuntiin. Euroopan komission 7. puiteohjelman ympäristö- ja ilmastotutkimuksen asiantuntijaryhmän jäsen hän on ollut vuodesta 2008 alkaen.

Janne on kirjoittanut yli 60 vertaisarvioitua tieteellistä artikkelia ja kansainväliset monografiat *Sustainability Networks: Cognitive Tools for Expert Collaboration in Social-Ecological Systems* (Routledge, London, 2008) ja *Institutions in Environmental Management: Constructing Mental Models and Sustainability* (Routledge, London, 1999). Lisäksi hän on ollut mukana toimittamassa monografioita (2006) *Reindeer Management in Northernmost Europe: Linking Practical and Scientific Knowledge in Social-Ecological Systems* (Springer-Verlag, Berlin Heidelberg, 2006) ja *Promoting Interdisciplinary Research: The Case of the Academy of Finland* (Academy of Finland, Helsinki, 2005).

Varapuheenjohtaja Helena Valve

Helena Valve (s. 1966) on Suomen ympäristökeskuksen erikoistutkija. Hän väitteli ympäristöpolitiikasta Tampereen yliopistossa 2003.

Helena on työskennellyt SYKEssä sen perustamisesta lähtien (1995) ja sitä ennen Vesi- ja ympäristöhallituksessa tutkijana. Vuonna 1998-1999 hän toimi vierailevana tutkijana Essexin yliopistossa Iso-Britanniassa. Työt ovat vuosien varrella vaihtuneet hallinnollisista selvitys- ja valmistelutehtävistä ympäristöpolitiikan tutkimukseen. Suunnitelmien ja ohjelmien ympäristövaikutusten arvioinnin parissa tehty työ herätti kiinnostuksen hallinnan ja sen tietoperustan politiikkaan. Tutkimuksessa toistuvat uuden ja vanhan kohtaamisen teemat, kuten hallintaohjelmien, ohjauskeinojen ja teknologioiden vakiintumisen kysymykset. Mikä muuttuu, miten ja kenen ehdoilla – ja kuinka ymmärtää muutoksen haltuunottoa ja hyväksyttävyyttä koskevia kamppailuja? Miten tapamme tietää ja ennakoida vaikuttaa näihin prosesseihin – ja päinvastoin?

Empiirisiä tutkimuskohteet ovat vaihdelleet EU:n rakennerahasto- ja maaseutupolitiikasta muuntogeenisiin organismeihin ja niiden hallintaan. Parhaillaan Helena vetää Suomen akatemian rahoittamaa, vesiensuojelun käytäntöjä ja hallintaa tarkastelevaa tutkimusta sekä osallistuu nanoteknologiaa käsitteleviin tutkimushankkeisiin.

VÄITÖKSIÄ

Anu Kerkkänen 12.11.2010

Väitöstutkimus: Ilmastonmuutoksen hallinnan politiikka. Kansainvälisen ilmastokysymyksen haltuunotto Suomessa.

Ilmastonmuutoskysymykseen on nykyisin lähes mahdotonta olla törmäämättä. Julkisuudessa ilmastonmuutoksesta puhutaan monien erityyppisten kysymysten yhteydessä ja ilmastonmuutosta käytetään perusteluna erilaisille poliittisille valinnoille. Myös mainonnassa ilmastonmuutos on nykyisin näkyvästi esillä: Ilmastonmuutokseen vedoten markkinoidaan niin autoja, asuntoja, vaatteita kuin elintarvikkeitaakin. Yksi esimerkki ilmastokysymyksen voimakkaasta esille noususta on erilaisten ilmastonmuutokseen viittaavien käsitteiden ja yhdyssanojen yleistyminen. Ilmastokoulu, ilmastoasiantuntija, ilmastodieetti, ilmastorahasto, ilmastoruoka, ilmastolaskuri, ilmastotalkoot ja ilmastolähettiläs ovat vain esimerkkejä. Internetiä selaamalla löytää helposti hiukan eksoottisempiakin termejä, tästä esimerkiksi käy vaikkapa presidentti Obaman hallinnon ilmasto-keisari. Nimitys on epävirallinen, mutta kuitenkin usein käytetty.

Suomessa ilmastonmuutoskysymystä on viime aikoina käsitelty useissa valtakunnan tason poliittisissa asiakirjoissa. Yksi merkittävimmistä on noin vuosi sitten valmistunut Matti Vanhasen II hallituksen tulevaisuusselonteko, jossa ilmasto- ja energiapolitiikan haasteita arvioidaan pitkällä aikavälillä, vuosisadan puoliväliin asti. Selonteossa valtioneuvosto linjaa tavoitteita ja toimenpiteitä, joiden katsotaan viitoittavan tietä kohti hyvinvoivaa ja vähäpäästöistä Suomea. Selonteon päätavoite on Suomen nostaminen ilmastonsuojelun edelläkävijäksi.

Toinen ilmastonmuutosta käsittelevä merkittävä asiakirja on muutama viikko sitten julkistettu, asuntonministeri Jan Vapaavuoren johdolla laadittu Energiaviisaan rakennetun ympäristön aika 2017 -toimintaohjelma, eli tuttavallisemmin ERA 17 toimintaohjelma. Esipuheensa mukaan toimintaohjelma kokoaa merkittävät lähiajan rakentamista, asumista ja maankäyttöä koskevat toimenpiteet, joilla voidaan tehokkaasti torjua ilmastonmuutosta vuosina 2010-2017. Toimintaohjelman tavoite on saavuttaa vuoden 2020 tehokkuusvaatimukset etujassa vuonna 2017, Suomen täyttäessä 100 vuotta. Pitkällä tähtäimellä tavoitteena on, että Suomella on maailman paras rakennettu ympäristö vuoteen 2050 mennessä.

Näissä edellä mainitsemisiani asiakirjoissa kiinnitän huomiota erityisesti kahteen seikkaan. Ensinnäkin molemmissa asiakirjoissa nousee voimakkaasti esille tarve ilmastonmuutoskysymyksen integroimiseen kaikkeen yhteiskunnan toimintaan, sen eri tasoilla ja toimialoilla. Tulevaisuusselonteossa todetaan, että vähäpäästöisen yhteiskunnan rakentaminen edellyttää vahvoja ja ripeitä toimia kaikilla tasoilla ja sektoreilla. Myös ERA 17 toimintaohjelmassa painotetaan niin valtion, kuntien, yritysten

kuin kansalaistenkin roolia ilmastonmuutoksen hillinnässä. Toimintaohjelmassa myös todetaan, että ilmastonmuutoksen torjumiseksi tarvitaan toimenpiteitä laajalti: niin maankäytössä, uudis- ja korjausrakentamisessa, rakennusten ylläpidossa kuin uusiutuvan energian hyödyntämisessä.

Toiseksi molemmissa asiakirjoissa nousee vahvasti esiin ilmastonmuutoskysymyksen tulkitseminen myönteisenä voimavarana. Tulevaisuusselonteossa todetaan, että ilmastonsuojelu tarjoaa huomattavia mahdollisuuksia: tehokkuutta ja työpaikkoja. Selonteossa myös todetaan, että vähäpäästöisistä tuotteista ja palveluista voi tulla Suomen talouden uusi kivijalka. ERA 17 toimintaohjelmassa puolestaan painotetaan, että energiatehokkuuden parantaminen ei ole kallis uhraus, vaan kannatettava investointi. Toiminta ohjelmaa valmistelleen työryhmän puheenjohtajan asuntoministeri Jan Vapaavuoren mukaan energiaviisaan rakennetun ympäristön luominen onkin ennen kaikkea iloinen asia, joka hyödyttää meitä kaikkia suomalaisia.

Ilmastonmuutos koetaan siis Suomessa nykyisin – ainakin retorisella tasolla – vahvasti koko yhteiskunnan toimintaa koskettavana asiana ja nimenomaan mahdollisuutena. 2000-luvun alkuvuosina, mihin ajanjaksoon tänään tarkastettava väitöstutkimukseni kohdistuu, tilanne oli kuitenkin hyvin toisenlainen.

Vuonna 2001 valmistui Suomen ensimmäinen kansallinen ilmastostrategia. Tutkimuksessani tarkastelen tätä ilmastostrategiaa kahden eri aineiston valossa: Yhtäältä aineistonani on Helsingin Sanomissa käyty ilmastoaiheinen keskustelu, toisaalta taas ilmastostrategian valmisteluun osallistuneiden virkamiesten, tutkijoiden ja ministereiden haastattelut.

Aineistoni osoittavat, että ilmastostrategian valmistumisen yhteydessä käydyssä julkisessa keskustelussa - samoin kuin ilmastostrategian virkamiesvalmistelussakin - päästöjen vähennykset nähtiin usein ennen kaikkea ongelmana, joka hidastaa talouskasvua ja uhkaa hyvinvointia. Suomen energiaintensiivisen teollisuuden pelättiin kärsivän, jos Suomi sitoutuu päästövähennyksiin. Näkökulma, jonka mukaan päästövähennykset tarkoittavat myös säästöjä ja uudenlaisen teknologian kehittämistä, nousi myös keskustelussa esiin, mutta jäi kuitenkin vahvasti ongelmaakeskeisyyden varjoon.

Ilmastostrategiaan liittyneessä julkisessa keskustelussa ja virkamiesvalmistelussa ilmastokysymys nähtiin myös melko kapea-alaisena kysymyksenä. Julkinen keskustelu tyypistyi pitkälti väittelyksi eri energiantuotantomuotojen paremmuudesta. Väittelyä käytiin erityisesti ydinvoiman ja maakaasun välillä. Keskustelu muista ilmastonmuutoksen kannalta olennaisista toimista vaikkapa liikenteessä tai maankäytössä jäi sen sijaan lähes olemattomaksi. Myös virkamiesvalmistelussa muiden kuin suurimittakaavaisten energiantuotantoratkaisujen merkitystä vähäteltiin.

Ilmastokysymyksen määrittäminen kustannusongelmaksi ja vain suuren mittakaavan energiantuotantoratkaisua koskevaksi kysymykseksi kytkeytyy vahvasti historiaan ja on osaltaan osoitus energiaintensiivisen teollisuuden etua ajaneiden toimijoiden vahvasta

asemasta suomalaisessa yhteiskunnassa. Vielä 2000-luvun alussa toimijoiden muodostama koalitio hallitsi vahvasti ilmastokysymyksen aukaisemaa poliittista tilannetta pystyen määrittelemään sitä, mikä on järkevä tapa keskustella ilmastopolitiikasta. Nykyisin tilanne on uusi: Niin ilmasto- kuin energiapolitiikkaankin tulee vaikutteita myös perinteisen energiaeliitin ulkopuolelta. Koalition käyttämät argumentit eivät ole kuitenkaan kokonaan hävinneet julkisesta keskustelusta. Argumentit suomalaisen energiaintensiivisen teollisuuden kilpailukyvyn heikkenemisestä ovat viime aikoina nousseet esiin niin uusien ydinvoimaloiden rakentamista koskevassa keskustelussa kuin energiaverokeskustelussakin.

Valtiotason ilmastostrategiaprosessin ohella väitöstutkimuksessa tarkasteluni kohteena on myös kuntien ilmastotyön tilanne 2000-luvun alussa. Kuntien ilmastotyötä olen tarkastellut kuntien ilmastotyössä mukana olleiden toimijoiden haastatteluiden kautta.

Tutkimukseni osoittaa, että myös kunnissa ilmastokysymys koettiin 2000-luvun alussa varsin ongelmallisena asiana. Yhtenä merkittävänä ilmastotoimien toteuttamista vaikeuttavana asiana kuntien virkamiehet pitivät resurssipulaa. Kunnissa koettiin myös, että ilmastotavoitteiden toteutusta vaikeuttaa ilmastokysymyksen epämääräisyys: Päästöihin vaikuttavat monet toimialat ja päästöjen väheneminen näkyy hitaasti. Myös tulosten näkymättömyyttä pidettiin ilmastotoimien etenemistä hidastavana seikkana. Ilmastokysymys näyttäytyi kunnissa – valtiotason tapaan – myös varsin kapea-alaisena kysymyksenä. Tästä osoituksena on se, että ilmastokysymys ymmärrettiin kunnissa pitkälti vain ympäristötoimen asiaksi.

Monet edellä mainitsemistani seikoista vaivaavat kunnissa toteuttavaa ilmastopolitiikkaa yhä vieläkin. Edelleen ilmastokysymys nähdään kunnissa pitkälti nimenomaan ympäristöhallinnon asiana. Edelleen kunnat kaipaavat myös tukea ilmastokysymyksen näkyväksi ja merkittäväksi tekemiseen. On myös kuntia, joissa ilmastomuutoksen merkitystä edelleen vähätellään. Toisaalta kunnissa on viime vuosina alettu yhä enenevässä määrin panostaa ilmastokysymyksen huomioimiseen: Tästä osoituksena on se, että suunnitelmallista ilmastotyötä tekevien kuntien määrä on viime vuosina kasvanut merkittävästi ja tällä hetkellä ilmastostrategia on valmis tai valmisteilla jo yli sadassa suomalaisessa kunnassa. Kuntien ohella myös maakuntaliitot ovat aktiivisesti lähteneet mukaan ilmastotyöhön: Jo yli puolella maakuntaliitoista on joko valmis tai valmisteilla oleva ilmastostrategia.

Pelkät strategiat tai ohjelmat – niin paikallis- kuin valtiotasollakaan – eivät kuitenkaan ole tae päästöjä vähentävien toimenpiteiden toteutumisesta. Puheista ja teksteistä kun on vielä pitkä matka toimintaan. Puheen ja tekojen välinen ristiriita on valitettavasti myös varsin tavanomaista erilaisten ympäristökysymysten yhteydessä. On kuitenkin olennaista huomata, että tavoilla, joilla ympäristökysymyksistä puhutaan, on yhteys myös toimintaan: Se, miten asioista puhutaan, ei siis ole merkityksetöntä. Tästä hyvä esimerkki on se, että 2000-luvun alussa vallitsevaksi noussut tapa kehystää ilmastokysymys ongelmana heijastuu ilmastotoimien etenemisen hitautena Suomessa. Esimerkiksi energiapolitiikka on vielä 2000-luvun alun jälkeenkin sisältänyt merkittäviä esteitä hiilidioksidipäästövähennyksille.

Tässä yhteydessä olennaista on kuitenkin muistaa, että toimintatavat eivät koskaan ole staattisia, vaan aina alttiina muutoksille. Tämän osoittaa esimerkiksi se, että valtiotasolla on viime vuosina yhä enemmän tehty päätöksiä, jotka edesauttavat ilmastotavoitteiden toteutusta, esimerkkinä vaikkapa vuonna 2007 toteutettu auto- ja ajoneuvoverouudistus.

Tutkimuksessani ymmärrän ilmastomuutoksen hallintapyrkimykset, kuten juuri kansallisten ja paikallisten ilmastostrategioiden laadintaprosessit, ensisijaisesti poliittisena toimintana: Hallinta ei siis ole vain neutraalia asioiden ratkomista, vaan kyse on valintojen tekemisestä. Tutkimuksessa soveltamani poliittisten käytäntöjen näkökulma kehottaa erityisesti kiinnittämään huomiota erilaisiin valintojen taustalla vaikuttaviin vuorovaikutussuhteisiin ja sosiaalisten ja materiaalisten tekijöiden yhteenkietoutumiin. Poliittisten käytäntöjen lähestymistapa on suhteellisen tuore, sitä on kuitenkin sovellettu jo monissa suomalaisissakin tutkimuksissa. Nämä tutkimuksen ovat myös monin tavoin perustelleet lähestymistavan hyödyllisyyttä. Yksi merkittävä hyöty on se, että lähestymistavan avulla on erilaisia poliittisia tilanteita tarkasteltaessa mahdollista saada esiin tekijöitä, jotka eivät välttämättä nouse esiin määrittelykamppailuissa, mutta joilla saattaa olla politiikan muotoutumisen kannalta suurtakin merkitystä.

Poliittisten käytäntöjen näkökulmaa soveltamalla ilmastopolitiikkaa, joka monesti näyttäytyy vain suuren mittakaavan kysymyksenä, sai tutkimuksessani piirteitä, jotka osoittavat, että viime kädessä ilmastotavoitteet toteutuvat – tai jäävät toteutumatta - hyvin arkipäiväisen toiminnan tuloksena. Esimerkiksi kansallisen ilmastostrategian valmisteluprosessissa niin prosessin aikataulu kuin henkilösuhteetkin olivat olennaisia tekijöitä, joilla oli osuutensa myös strategian sisällön muotoutumiseen. Tutkimukseni toi esiin myös kokemusten merkityksellisyyden ilmasto-ongelmaa koskevien toimintatapojen muotoutumisessa: Vaikka uutta tietoa oli tarjolla, ilmastotyöhön osallistuneet toimijat niin kunnissa kuin valtiotasollakin arvioivat toimintamahdollisuuksia pitkälti omiin kokemuksiinsa perustuen.

Väitöskirjatyössäni olen tarkastellut myös valtio- ja kuntatason ilmastopolitiikkatoimenpiteiden välistä suhdetta. Eri hallinnon tasojen välillä tapahtuvassa ilmastotavoitteiden välittymisessä olennaista on, että tavoitteet eri hallinnon tasojen välillä eivät välity suoraviivaisesti tai yksisuuntaisesti. Esimerkiksi kunnissa kansallisella tasolla asetettuja tavoitteita ja sääntöjä muotoillaan uudelleen ja ne voivat muuttua yllättävästikin. Kaikista valtiotasolla annetuista velvoitteista ei myöskään välttämättä olla edes tietoisia paikallistasolla, tai velvoitteita ei yksinkertaisesti pystytty toteuttamaan. Paikallisella tasolla kansallisen tason tavoitteet voivat siis muotoutua lopulta varsin uudennäköisiksi, eivätkä valtiotasolla asetetut velvoitteet siten myöskään aina tuota haluttua tulosta. Toisaalta kansallisen tason tavoitteiden paikallisella tasolla saamalla uudennäköisillä muodoilla on myös mahdollisuus politisoida kansallisen tason politiikkaa ikään kuin alhaalta päin. Esimerkiksi ilmastotavoitteiden toimeenpanoon liittyvät ongelmat voivat tulla näkyviksi vasta paikallistasolla tapahtuvan velvoitteiden soveltamisen myötä.

Ilmastokysymys on iso haaste nyky-yhteiskunnille. Haasteelliseksi sen tekee nimenomaan ongelman moniulotteisuus: Ilmasto-ongelma kytkeytyy lukuisiin eri asioihin ja kehitysketjuihin, jotka voivat puolestaan liittyä toisiinsa monien mutkien kautta. Tämä tekee myös ilmastopolitiikan rajat varsin hämäräksi. Se, mistä ilmastopolitiikassa on kyse, määrittyykin aina tapauskohtaisesti ja voi olla yllätyksellistäkin. Toisaalta ilmastokysymyksen monimuotoisuus tekee myös ilmastonmuutosta koskevista hallinnan prosesseista haasteellisia: Prosesseissa joudutaan väistämättä tasapainoilemaan avoimuuden ja toimintakyvyn säilyttämisen välillä. Tutkijat ilmastokysymys puolestaan haastaa tutkimuksen taitavaan rajaamiseen.

Ilmastonmuutokysymys sisältää myös mahdollisuuden: Ennen kaikkea se tarjoaa loistavan tilaisuuden pohtia sitä, millaista on ihmisarvoinen ja maapallon kestävä elämä. Monimuotoisuudessaan se tarjoaa myös mahdollisuuden uudenlaisten yhteistyösuhteiden muodostumiselle ja ylipäänsä toistemme paremmalle ymmärtämiselle. Vaarana on kuitenkin se, että ilmastokysymystä aletaan käyttää puhtaasti muiden – maapallon kestävä elämä ehkä kyseenalaistenkin - asioiden edistämiseen. Toisaalta on hyvä muistaa, että asioita ei voi myöskään tarkastella pelkästään kasvihuonekaasupäästöjen näkökulmasta, vaan myös ilmastopolitiikan toteutus on aina tasapainoilua erilaisten näkökulmien välillä.

Luonnon monimuotoisuuden turvaaminen osaksi metsätaloutta – institutionaalisen sopeutumisen empiirinen tarkastelu

Primmer, E. 2010. Integrating Biodiversity Conservation into Forestry: An Empirical Analysis of Institutional Adaptation. *Dissertationes Forestales* 109.

MMM Eeva Primmerin väitöskirja tarkastettiin Helsingin yliopiston maatalous-metsätieteellisessä tiedekunnassa 9.10.2010. Englanninkielisen väitöskirjan yhteenveto ja linkit osa-julkaisuihin on internetissä osoitteessa www.metla.fi/dissertationes/df109.htm.

Yksityismetsien hoidon ja monimuotoisuuden turvaamisen yhdistäminen vaatii muutoksia metsien käsittelystä vastaavien julkisten ja yksityisten tahojen toimintaan. Näiden organisaatioiden ja ammattilaisten institutionaalisen sopeutumisen ymmärtäminen edellyttää kahta tarkastelukulmaa, joita on empiirisessä työssä ja jossain määrin myös teorian kehittämisen tasolla yhdistetty vähän.

Politiikan toimeenpanonäkökulmaa on perinteisesti sovellettu arvioitaessa hallinnon hierarkkisten järjestelmien tavoitteiden tai ohjelmien toteutusta, kun taas organisaatioiden sopeutumisenäkökulmaa on tyypillisesti hyödynnetty kaupallisten yritysten muutospainoiden ja strategisten valintojen tarkastelussa.

Metsäluonnon monimuotoisuuden eli biodiversiteetin turvaamisen haaste kanavoituu kuitenkin yksityismetsätalouden toimijoille sekä julkisena politiikkana, joka asettaa velvoitteita, että markkinoilla ja yhteiskunnassa esiintyvänä kysyntänä, johon organisaatioiden kannattaa vastata säilyttääkseen tai parantaakseen asemaansa organisaatiokentässä. Yksityismetsätalouden organisaatiokenttään kuuluu julkisen ja yksityisen sektorin toimijoita sekä yhdistyksiä. Keskeisiä organisaatioita yksityismetsien biodiversiteetin turvaamisen ja metsätalouden yhdistämisessä ovat julkishallinnon osana metsäkeskukset, puuta ostavan teollisuuden yritykset, metsänhoitoyhdistykset ja metsätalouspalveluita tarjoavat yrittäjät. Epäsuoremmin biodiversiteetin turvaamiseen vaikuttavat metsänomistajaorganisaatiot, ympäristöhallinto ja ympäristöjärjestöt. Poliitiikan toimeenpanon ja organisaatioiden sopeutumisen tarkastelutapojen yhdistäminen mahdollistaa koko organisaatiokentän tarkastelun tuoreella tavalla.

Väitöskirja tarkastelee institutionaalista sopeutumista biodiversiteetin turvaamishaasteeseen yksityismetsätalouden organisaatiokentässä. Työssä on empiirisesti tutkittu organisaatioiden osaamisjärjestelmiä ja erikoistumista (Wolf ja Primmer 2006, Primmer ja Wolf 2009) organisaatioverkostoja (Primmer 2010) ja metsäammattilaisten päätöksentekoa (Primmer ja Karppinen, 2010).

Määrällisten ja laadullisten analyysien aineistona on käytetty haastattelu- ja kyselyaineistoja, joista keskeisin on 311 vastausta käsittävä elinympäristöjen rajaamista työssään tekevien metsäammattilaisten kyselyaineisto. Muut aineistot ovat kyselyistä ja - ja haastattelusta, joissa vastaajat olivat biodiversiteettiasioista organisaatioissaan vastaavia (n=16), jäseniä biodiversiteetin turvaamista tavoittelevissa verkostohankkeissa (n=19) tai organisaatioidensa edustajia alueellisen metsäpolitiikan muotoilussa (n=13).

Tutkimuksen mukaan toimijat noudattivat enemmän politiikan toimeenpanon kuin organisaatioiden sopeutumisen logiikkaa. Biodiversiteetin turvaaminen oli standardoitua ja organisaatiot toimivat hyvin yhdenmukaisesti. Metsäammattilaiset katsoivat ohjeistetun ja vakiintuneen toiminnan kuuluvan päätäntävaltaansa. Tarkkaan määritelty metsälakikohteen rajaaminen nähtiin hyvin itsenäiseksi päätöksenteoksi, toisin kuin muiden arvokkaiden kohteiden rajaaminen. Elinympäristöjen rajaamisaikomuksiin vaikuttivat erityisesti muiden metsäammattilaisten näkemykset sekä omat asenteet ja aikaisemmat rajaamispäätökset. Tulokset osoittavat "ammattilaisnormin" ja vakiintuneiden käytäntöjen keskeisen merkityksen sille, miten biodiversiteetin turvaaminen yhdistetään metsätalouteen.

Organisaatiot ja metsäammattilaiset olivat tunnistanee luonnon monimuotoisuuden turvaamisen kysynnän. Kaksi kolmasosaa metsäammattilaisista näki biodiversiteetin turvaamisen kuuluvan tehtäväkuvaansa. Luontoasiat oli kuitenkin sisällytetty metsätaloustoimenpiteisiin ja metsänhoitoon niin kiinteästi, että biodiversiteetin turvaamisen voidaan sanoa sulautuneen muuhun metsänhoitoon. Metsäammattilaisista 40% arvioi, ettei biodiversiteetin turvaamistehtäviin kulunut ollenkaan heidän työaikaansa.

Organisaatioiden biodiversiteetin turvaamisessa hyödyntämien taitojen, hallintajärjestelmien ja tiedonhankintakanavien tarkastelussa kävi ilmi, että nämä osaamisjärjestelmät olivat hyvin yhdenmukaisia. Havaitut erot heijastelivat lähinnä organisaatioiden roolijakoa. Esimerkiksi metsäkeskukset hyödynsivät paikkatietojärjestelmiä, kun taas metsäteollisuusyritykset olivat investoineet organisaatiohallintoon ja sertifiointijärjestelmiin. Teollisuus ja metsänhoitoyhdistykset hyödynsivät käytännön metsätalouden yhteyksiään puukaupan osapuolien ja korjuu-urakoitsijoiden kanssa. Käytännön metsätalouden verkosto oli tarkastelluista osaamisjärjestelmistä ainoa, joka säännönmukaisesti vaikutti myönteisesti arvokkaiden elinympäristöjen rajaamiseen metsätaloustoimenpiteiden yhteydessä.

Metsäalan toimijoiden kesken monimuotoisuustietoa vaihdettiin myös politiikan suunnitteluverkostoissa. Hankeverkostoissa tiedonvaihtoa tapahtui lisäksi muiden toimijoiden kanssa. Havainto hankeverkostojen monipuolisesta tietolähteiden hyödyntämisestä on samansuuntainen kuin tapaustutkimuksiin pohjautuvien tarkastelujen tulokset. Myönteisiä havaintoja organisaatioiden ja ammattilaisten sopeutumiskyvystä saattaakin selittää empiirisen työn tyypillinen keskittyminen juuri perustettuihin tai määräaikaisiin toimintamalleihin. Vakiintuneille verkostoille ovat ominaisia jäykemmät roolit ja toimintatavat, mikä oli havaittavissa verrattaessa hankeverkostoja, käytännön verkostoja ja politiikan suunnitteluverkostoja.

Tutkimuksen tulokset osoittavat, että perinteet, tavat ja metsäammattilaisten jakamat normit sekä organisaatioiden taipumus yhdenmukaisiin toimintatapoihin ohjaavat sitä, miten yksityismetsätalouden organisaatiot vastaavat biodiversiteetin turvaamisen haasteeseen. Havaitun jähmeyden ymmärtämiseksi on välttämätöntä kiinnittää huomiota toimintatapojen pysyvyyttä edistäviin instituutioihin. Institutionaalinen tulkinta auttaa jäsentämään havaintoja, jotka tukevat vain osittain politiikan toimeenpanonäkökulman ja

organisaatioiden sopeutumisnäkökulman oletuksia poikkeavia havaintoja sekä rakentamaan siltaa näiden perinteisesti eriytyneiden tarkastelukulmien välille.

TIEDOTTEITA

KONFERENSSI

CALL FOR PAPERS

ESEE 2011- the 9th conference of the European Society for Ecological Economics, June 14-17, 2011 in Istanbul

The European Society for Ecological Economics (ESEE), in co-operation with Bogazici University is pleased to invite you to join us in Istanbul, Turkey for the 9th biennial international conference of the European Society for Ecological Economics with the title "Advancing Ecological Economics: Theory and Practice" in June 14-17, 2011. For details, please see the link to the Call for Papers <http://www.esee2011.org/email/> or visit the conference website: www.esee2011.org.

UUSI TUTKIMUSHANKE

Vastuulliset tutkijat: Janne Hukkinen (Helsingin yliopisto), Carl-Johan Fogelholm (Aalto-yliopisto)
Rahoittaja: Suomen Akatemia
Aika: 2011-2014

Hiilidioksidin talteenoton ja varastoinnin riskien hallinta -- Risk governance of carbon dioxide capture and storage (RICCS)

Hiilen talteenotto ja varastointi (engl. carbon capture and storage, CCS) on suosittu ehdokas ilmastonmuutoksen hillitsemiseksi. Vaikka valmisteilla oleva mpäristöpoliittinen sääntely sisältää tulevien CCS-laitosten riskien arvioinnin, tutkimustietoa laitosten laajemmista yhteiskunnallisista riskivaikutuksista ei ole tehty. RICCS-hankkeen tavoitteena on parantaa CCS-teknologioiden luotettavuutta, sopeutuvuutta ja hyväksyttävyyttä ottamalla suunniteltujen hankkeiden riskiharkintaan jo varhaisessa vaiheessa mukaan paikalliset asukkaat, CCS-teknologioiden kehittäjät ja päätöksentekijät.

Esimerkkejä CCS:n ennakoituista riskeistä ovat mm. hiilidioksidin yhtäkkinen vapautuminen pitkäaikaisvarastoista; hiili-ionien aiheuttama merien happamoituminen; hiilidioksidin vähittäinen vuoto pitkäaikaisvarastoista; ja hiilidioksidin kuljetuksen haittavaikutukset. Vähemmän huomiota saanut riski on CCS-teknologioiden laajamittaisesta käyttöönnotosta seuraava lukkiutuminen saastuttaviin fossiilienergiateknologioihin. CCS:t ovat oivallinen esimerkki nk. uuden sukupolven riskeistä: riskit ovat systeemisiä, koska niillä on monimutkaisia sosio-kulttuurisia vaikutuksia; ja niihin sisältyy episteemisiä epävarmuuksia, koska CCS-teknologioiden laajempia vaikutusmekanismeja ei tunneta. Uuden sukupolven riskit ovat haasteellisia, koska niiden ympäristövaikutuksia on mahdotonta arvioida puhtaasti näyttöön perustuvalla päättelyllä. Samalla on kuitenkin riittävästi tutkimustietoa antamaan vahvat perusteet jonkinlaisiin varovaisuusperiaatteeseen nojaaviin ympäristöpoliittisiin toimenpiteisiin julkisen edun turvaamiseksi.

Tutkimus pyrkii vastaamaan kolmeen kysymykseen: (1) Miten CCS-teknologioiden eri sidosryhmät mieltävät näihin teknologioihin liittyvät riskit? (2) Mitkä vaiheet CCS-teknologioiden ja niiden sääntelyn kehittämisessä hyötyvät todennäköisesti eniten osallistumiseen perustuvasta riskien ennakoarvioinnista? (3) Mitä osia kuuluu sellaiseen CCS-teknologioiden riskeistä ennakolta varoitettavaan seurantajärjestelmään, joka pohjautuu eri sidosryhmiltä kerättyyn tietoon?

Tutkimus nojaa neljään tapaustutkimukseen CCS-teknologian kehityskohteissa Alankomaissa, Saksassa ja Suomessa. Tutkimusmenetelminä ovat teknologian kehittäjille, päättäjille, ympäristöasiantuntijoille ja suunniteltujen CCS-laitosten paikkakuntien asukkaille tehdyt haastattelut; teknologian ja lainsäädännön kehittymisen seuranta; ja päättäjistä ja sidosryhmistä koostuvat paneelit, joissa suunnitellaan CCS-teknologioihin liittyvien epävarmuuksien seuranta.

Yhdyskuntasuunnittelun tutkimus- ja koulutuskeskus (YTK) pohjoismaiseen huippututkimusyksikköön

Aalto-yliopiston Yhdyskuntasuunnittelun tutkimus- ja koulutuskeskus (YTK) on mukana yhdessä kolmesta rahoitetusta pohjoismaisesta ilmastomuutosta käsittelevästä huippututkimusyksiköstä. YTK:n tutkimus keskittyy pohjoismaisten kaupunkien mahdollisuuksiin, kapasiteettiin ja tunnistettaviin toimiin hillitä ja sopeutua ilmastomuutokseen sekä tarkastella näihin toimiin liittyviä ristiriitoja ja konflikteja. YTK:sta mukana ovat tutkimuspäällikkö Lasse Peltonen (HT), tutkija Sirkku Juhola (PhD), sekä professori Peter Ache (Dr. rer. pol., Dipl.-In).

NORD-STAR Nordic Strategic Adaptation Research- huippututkimusyksikköä johtaa professori Michael Goodsite Aarhusin yliopistosta (National Environmental Research Institute). Tutkimusryhmä muodostuu NordForskin jo rahoittaman Nordic Climate

Mitigation, Adaptation and Economic Policies - huippututkimusverkoston jäsenistä (<http://www.dmu.dk/en/climate/nmaepnetwork/>), jotka tulevat jokaisesta pohjoismaasta. NORD-STAR:lle myönnettiin rahoitusta viideksi vuodeksi ja sen tarkoituksena on tutkia, kehittää ja toteuttaa ilmastonmuutoksen sopeutumiseen liittyviä työkaluja ja ratkaisuja tutkimuksen ja koulutuksen kautta. NORD-STAR myös pyrkii tuomaan yhteen eri sidosryhmiä sopeutumiseen liittyen.

Lisätietoja tutkimushankkeesta englanniksi:

<http://www.toppforskningssinitiativet.org/en/programmer-1/program-1/prosjekter/ncoe-nord-star-nordic-strategic-adaptation-research>